

Проект Закону України №4507 “Про енергетичну ефективність”: ключова інформація

22-го вересня 2021 року Комітет ВРУ з питань енергетики та житлово-комунальних послуг затвердив редакцію [законопроєкту "Про енергетичну ефективність" \(реєстр. №4507\)](#), яка буде незабаром виноситися на голосування у другому читанні. Законопроєкт «Про енергетичну ефективність» має на меті закласти фундамент для системного розвитку сфери енергоефективності в Україні із врахуванням сучасних підходів та європейських норм. Розповідаємо про те, чому він є важливим для України та українців, та які має нюанси.

ПРИЙНЯТТЯ ЦЬОГО ЗАКОНОПРОЄКТУ Є НАГАЛЬНИМ І ВАЖЛИВИМ З БАГАТЬОХ ПРИЧИН

- ✓ **Для розумнішого використання цінних енергетичних ресурсів.** Економіка України є однією з найбільш [енергоємних економік світу](#), і має величезний потенціал до енергозбереження та енергоефективності. Впровадження енергоефективних заходів є найбільш економічно доцільним шляхом скорочення енергоспоживання, зменшення обсягу шкідливих викидів у довкілля, посилення конкурентоспроможності економіки та енергетичної безпеки.
- ✓ **Для адаптації законодавства України до законодавства ЄС.** В рамках Договору про приєднання до Енергетичного Співтовариства та Угоди про асоціацію з ЄС Україна зобов'язана впровадити на рівні державної

політики ряд директив та регламентів ЄС. І мова йде не лише про зобов'язання, а також про можливість скористатися напрацьованим досвідом та отримати дієву технічну та фінансову підтримку з боку Європейського Союзу та країн-членів. Прийняття законопроекту «Про енергоефективність», імплементує в національне законодавство ключову [Директиву ЄС 2012/27/ЄС «Про енергетичну ефективність»](#).

- ✓ **Для актуалізації законодавства у сфері енергоефективності.** Наразі правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження в Україні визначаються [Законом 1994 року «Про енергозбереження»](#), який оперує застарілою термінологією і давно потребує заміни. Законопроект «Про енергоефективність» введе нові важливі поняття: енергетична ефективність, план дій сталого енергетичного розвитку і клімату, екодизайн, система енергетичного менеджменту тощо; врегулює широкий спектр питань із забезпечення енергоефективності в будівлях, промисловості, енергетиці.
- ✓ **Для зменшення викидів та кліматичного лідерства.** Другий національно визначений [внесок України до Паризької угоди](#) передбачає скорочення викидів парникових газів і робить важливий [акцент на енергоефективних заходах](#) у ключових секторах економіки. Протягом наступного десятиріччя ефективне та розумне споживання енергії має стати основою сильної кліматичної політики країни

ЯКІ ГОЛОВНІ ПИТАННЯ ВРЕГУЛЬОВУЄ ЗАКОНОПРОЄКТ

1. Повноваження центральних та місцевих органів влади у сфері енергоефективності

Основні повноваження розподілено між Міністерством розвитку громад та територій України (Мінрегіоном) – у сфері забезпечення енергоефективності будівель та інших споруд, а також Міністерством енергетики (Міненерго) – у сфері забезпечення енергоефективності в усіх інших секторах.

Місцеві державні адміністрації розробляють проекти регіональних програм забезпечення енергоефективності та забезпечують їх виконання. Органи місцевого самоврядування (ОМС) розробляють та затверджують місцеві енергетичні плани, місцеві цільові програми енергоефективності.

2. Планування у сфері енергоефективності

На національному рівні

- ✓ Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження (далі – ДАЕЕ) має розробляти Національний план дій з енергоефективності (далі – Національний план), в якому встановлюється національна ціль з енергоефективності. Національний план має містити перелік заходів, спрямованих на досягнення національної цілі, джерела та обсяги фінансування, розрахунковий обсяг економії енергії тощо. ДАЕЕ здійснюватиме систематичний моніторинг виконання Національного плану і щорічно звітуватиме перед Кабміном і Секретаріатом Енергетичного Співтовариства про поточний прогрес щодо досягнення національної цілі з енергоефективності.
- ✓ Мінрегіон має розробити довгострокову Стратегію термомодернізації будівель. В Україні близько 40% енергії споживаються житловими будинками. Тому саме підвищення енергоефективності будівель є одним з пріоритетних напрямків реалізації енергетичної та кліматичної політики держави. В рамках Європейського зеленого курсу (ЄЗК) ЄС ставить ціль досягти повної декарбонізації будівель (без споживання нафти, газу та вугілля) до 2050 року. Україна має синхронізувати власні стратегії розвитку відповідно до ЄЗК. Стратегія термомодернізації будівель має встановити довгострокову мету з декарбонізації сектору до 2060 року чи навіть раніше, а також чітко визначити політики та інструменти для її досягнення. Стратегія має містити комплексний огляд сектору будівель, інструменти стимулювання модернізації будівель, оцінку очікуваної економії енергії тощо.
- ✓ Встановлюється державна мета щорічного скорочення споживання енергії: *не менше, ніж 0,8 відсотка* сукупного річного обсягу постачання енергії споживачам, усередненого за період з 1 січня 2017 року по 31 грудня 2019 року. Варто зазначити, що у країнах ЄС ця мета незабаром [буде майже вдвічі амбітнішою](#): 1,5% щорічно у період 2024-2030 рр.

На місцевому рівні

ОМС мають розробляти місцеві енергетичні плани, цілі та заходи яких мають узгоджуватися з національною ціллю з енергоефективності та Національним планом. Склад, зміст, порядок розроблення та оновлення місцевих енергетичних планів визначаються Мінрегіоном.

3. Зразкова роль закладів бюджетної сфери у впровадженні енергоефективних заходів та впровадження систем енергетичного менеджменту на місцях

Бюджетні установи витрачають кошти платників податків, коли сплачують за опалення та споживання енергоресурсів. Тож енергоефективні заходи тут мають бути пріоритетом, а основою для їхнього впровадження має бути система, яка дозволяє збирати, обробляти та аналізувати дані щодо енергетичного споживання - система енергоменеджменту. Завдяки їй громада чи окремих заклад/будівля можуть економити енергоресурси [без додаткових інвестицій](#).

Згідно із законопроектом, органи державної влади та ОМС можуть впроваджувати системи енергетичного менеджменту з метою аналізу споживання паливно-енергетичних ресурсів, планування, реалізації та моніторингу результатів впровадження енергоефективних заходів. Економія коштів, що виникла в результаті функціонування системи енергетичного менеджменту, використовуватиметься для стимулювання закладів бюджетної сфери до впровадження енергоефективних заходів. Окрім того, законопроектом чітко визначається, що ОМС можуть отримати державну підтримку на впровадження енергоефективних заходів лише за умови підтвердження рішення про впровадження системи енергетичного менеджменту.

Варто відзначити, що **вперше на рівні законопроекту передбачається створення у муніципалітетах енергетичного менеджменту, що активно підтримується ОМС, які системно працюють у даній сфері.**

Іншою складовою енергоефективності в бюджетній сфері є встановлення вимог енергоефективності у публічних закупівлях. Органи влади повинні будуть закуповувати високоенергоефективні товари, послуги та будівлі, з урахуванням економічної та технічної доцільності придбання, сталості та достатнього рівня конкуренції.

4. Джерела фінансування енергоефективних заходів

1% бюджету на енергоефективність

В другій редакції законопроекту з'явився надважливий пункт щодо фінансування енергоефективних заходів. Він зазначений в прикінцевих положеннях:

«Щорічно передбачати у проекті закону про Державний бюджет України на відповідний рік видатки на програми з підвищення енергоефективності не менше одного відсотка видаткової частини бюджету».

Десятки громадських організацій [підтримують](#) виділення визначеної суми з державного бюджету щорічно для того, щоб забезпечити сталість фінансування та надати можливість масштабувати енергоефективні заходи по всій країні. Лише постійна (довгострокова) фінансова підтримка впровадження енергоефективних заходів у житловому та інших секторах може дати найкращий результат зі скорочення споживання енергоресурсів. Така підтримка звісно ж має лише частково забезпечуватися за рахунок коштів державного бюджету, в тому числі, за рахунок оподаткування викопного палива. Іншими джерелами мають стати місцеві бюджети та приватні інвестиції бізнесу та населення.

Схема зобов'язань з енергоефективності

Як вже зазначалося, законопроект встановлює цільовий показник щорічного скорочення споживання енергії - не менше, ніж 0,8% сукупного річного обсягу постачання енергії споживачам. Досягнення цільового показника планується забезпечити шляхом виконання державних цільових програм, прийняття стандартів, норм і правил щодо підвищення енергетичної ефективності товарів та послуг тощо.

У разі недосягнення цільового показника може бути запроваджено схему зобов'язань з енергоефективності. За цією схемою зобов'язальні сторони (постачальники енергії) повинні досягти визначеного для них показника щорічного скорочення споживання енергії шляхом забезпечення відповідної економії енергії на рівні кінцевих споживачів енергії.

У зобов'язальних сторін є три варіанти забезпечення щорічного скорочення споживання енергії:

1. впроваджувати енергоефективні заходи на рівні кінцевих споживачів енергії;
2. залучати виконавців енергосервісу та інших суб'єктів господарювання для реалізації таких заходів;
3. сплатити внесок до Фонду енергоефективності.

Державні фонди стимулювання енергоефективності

Окрім Фонду енергоефективності, можуть бути створені інші державні фонди з дотриманням наступних умов:

1. програми державних фондів надають фінансування на різні типи енергоефективних заходів та/або спрямовані на різні групи споживачів енергії;
2. забезпечується моніторинг та верифікація використання бюджетних коштів.

Фінансування на місцевому рівні

- ✓ ОМС мають право створювати місцеві цільові фонди для фінансової підтримки місцевих енергетичних планів, місцевих цільових програм енергоефективності, енергоефективних заходів та здійснюють контроль за використанням коштів таких фондів.
- ✓ Кошти, заощаджені в результаті впровадження енергоефективних заходів відповідно до місцевого енергетичного плану, можуть спрямовуватися до місцевих револьверних фондів лише з метою реінвестування в подальші інвестиції в енергоефективність.
- ✓ Кошти, заощаджені в результаті функціонування системи енергетичного менеджменту, використовуються для стимулювання закладів бюджетної сфери до впровадження енергоефективних заходів.

5. Законопроект зобов'язує:

- ✓ Суб'єкти великого підприємництва проводити енергетичний аудит кожні чотири роки.
- ✓ Операторів системи передачі та операторів системи розподілу кожні п'ять років здійснювати оцінку потенціалу енергоефективності газотранспортної системи, системи передачі електричної енергії, газорозподільної системи, системи розподілу електричної енергії в Україні.
- ✓ ОМС розробляти схеми тепlopостачання населених пунктів України та оцінку потенціалу застосування ефективного централізованого тепlopостачання та високоефективної когенерації, як окремих розділів схеми тепlopостачання.

ДЕЯКІ «ПІДВОДНІ КАМЕНІ» ЗАКОНОПРОЄКТУ

Певні зауваження та пропозиції до законопроекту, які були запропоновані громадськими організаціями «Екодія» та «Екоклуб» разом з іншими експертами галузі, були враховані в остаточній редакції. Але і в другій редакції законопроекту залишились слабкі місця, про які експерти говорили раніше. Окреслимо головні з них.

- ✓ **Ризик слабкої координації між відповідальними міністерствами.** Питання енергоефективності загалом та енергоефективності будівель розділені між різними Центральними органами виконавчої влади. Зважаючи на те, що енергоспоживання будівлями складає значну частину в енергобалансі, і енергоефективність в цьому секторі на пряму впливає на показники роботи систем виробництва та передачі енергії, існує ризик розмивання відповідальності та неможливості звести баланс та досягнути цілей підвищення енергоефективності.
- ✓ **“Високоефективна когенерація” може сприяти будівництву нових потужностей на викопних чи брудних видах палива.** Згідно із законопроектом одним з основних заходів державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності визначено «сприяння розвитку ефективного централізованого тепlopостачання та високоефективної когенерації...». В ЄС більшість когенераційних установок працюють на викопному паливі, деякі – на побутових відходах, і там вже зіткнулись з проблемою, що стимулювання розвитку такої когенерації не сприяє досягненню кліматичних цілей і цілей сталого розвитку. «Екодія» пропонує враховувати цей негативний досвід і надавати стимули виключно тим системам високоефективної когенерації, які використовують альтернативні та вуглецево-нейтральні види палива.
- ✓ **Декларативний характер багатьох положень законопроекту.** Законопроектом не передбачено механізмів реалізації низки положень та періодів розробки нормативних актів, що мають регулювати їх впровадження. Наводимо лише кілька таких прикладів:

- законопроектом передбачено запровадження нової форми енергетичного планування на місцевому рівні у вигляді місцевих енергетичних планів. При цьому не визначено чіткої структури, форми та змісту таких планів і періоду, за який відповідальний орган має їх затвердити;
- відповідно до Статті 12 законопроекту, КМУ має розробити примірне положення про системи енергетичного менеджменту, примірний порядок використання економії коштів, що виникла в результаті функціонування системи енергетичного менеджменту. Дані документи є важливими для впровадження системи енергоменеджменту, однак зовсім не зрозуміло, коли вони з'являться;
- законопроектом визначена можливість створення револьверних фондів громадами, однак поки що норми роботи таких фондів ніяк законодавчо не врегульовані. Тож важливо, щоб гарна ініціатива з надання ОМС фінансових інструментів для реалізації енергоефективних заходів не залишилася лише декларацією.

Таким чином, питання швидкості та якості розробки підзаконної нормативної бази відповідальними центральними органами влади є важливим фактором успішності реалізації законопроекту і потребує особливої уваги з боку ВРУ та громадськості.

- ✓ **Громадам доведеться розробляти кілька окремих однотипних стратегічних документів.** Згідно із законопроектом, протягом трьох років з моменту набрання чинності нового закону «Про енергоефективність», місцеві органи влади мають розробити та затвердити місцеві енергетичні плани. Громади також зобов'язані розробляти схеми теплопостачання населених пунктів, а активні міста, які долучилися до Угоди мерів, приймають Плани дій сталого енергетичного розвитку та клімату. Як результат, активні громади будуть змушені готувати щонайменше три окремі стратегічні документи у сфері енергетичного планування та адаптації до змін клімату, хоча й однієї такої стратегії було би достатньо, адже головне - не кількість, а якість. Тому подальшим кроком має бути створення умов для легкого об'єднання/доповнення усіх вищезгаданих стратегій.
- ✓ **Є ризик, що енергопостачальні компанії продовжуватимуть приховувати інформацію від ОМС.** Якісне енергетичне планування потребує достовірних статистичних даних про енергоспоживання на території муніципалітету. Згідно із законопроектом, з метою виконання функції системи енергетичного менеджменту, електропостачальники, постачальники природного газу, теплопостачальні організації мають надавати за запитом ОМС інформацію про обсяги поставленої ними енергії та інформацію про спожиту енергію споживачами, розміщеними в межах території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, з урахуванням законодавства про захист персональних даних та забезпечення комерційної таємниці. Цей пункт є важливим для запровадження якісного енергетичного планування. Однак важко прогнозувати, як саме його будуть трактувати енергопостачальники, які до цього постійно посилалися на комерційну таємницю та відмовлялися надавати таку інформацію ОМС. Залишається завдання забезпечення центральними органами влади для ОМС безперешкодного доступу до інформації.

ВИСНОВОК

Прийняття законопроекту «Про енергетичну ефективність» є важливим кроком в напрямку підвищення ефективності економіки і посилення енергонезалежності України. Закон сприятиме активізації впровадження енергоефективних заходів в усіх секторах економіки. Крім того, підвищення енергоефективності є важливою умовою успішної реалізації кліматичної політики України. **Громадські організації Центр Екологічних ініціатив «Екодія» та «Екоclub» рекомендують народним депутатам підтримати даний законопроект під час його розгляду в Парламенті у другому читанні.** Водночас, ми радимо слідкувати за підготовкою підзаконних актів та реалізацією основних положень законопроекту для того, щоб усунути його слабкі ланки.

Контакти для додаткової інформації:

Ольга Почеп
фахівчиня з енергоефективності
Центру екологічних ініціатив «Екодія»
E-mail: po@ecoact.org.ua
Моб: +38 066 958 93 32

Дмитро Сакалюк
фахівець з енергоефективності
ГО «Екоclub»
E-mail: sakaliyk@ecoclubrivne.org
Моб: +38 067 363 41 10